

Broj:373-2- I/17

POSEBAN IZVJEŠTAJ OMBUDSMANA ZA DJECU

ZAŠTITA PRAVA I INTERESA DJECE BEZ RODITELJSKOG STARANJA

Banja Luka, 2017.

I UVOD

Jedno od osnovnih prava svakog djeteta, zagarantovano svim međunarodnim dokumentima i domaćim propisima¹ je pravo djeteta na život u porodici.

Porodica, kao osnovna jedinica društva, prirodna je i nezamjenljiva sredina za razvoj i blagostanje svih njenih članova, a posebno djece. Tu dijete stiče prva znanja, upoznaje druge i drugačije, tu odrasta i uči. Ono što mu je potrebno je briga i pažnja odraslih, prije svih roditelja.

Ali, ako dijete nema biološku porodicu, ako su roditelji napustili dijete ili iz bilo kojih drugih razloga nisu u mogućnosti odgovoriti svojim roditeljskim obavezama², djetetu je opet potrebna porodica, alternativna-hraniteljstvo ili usvojenje, koje će bolje od bilo kojeg doma biti podrška djetetu u odrastanju.

Polazeći od uloge i važnosti porodice u odrastanju svakog djeteta, institucionalna briga o djetetu primjenjuje se samo kao posljednja alternativa, onda kad su iscrpljene sve druge mogućnosti i onda kada je nadležni organ utvrdio da odrastanje djeteta u porodici nije u njegovom najboljem interesu.³

Prema **Konvenciji o pravima djeteta**, dijete koje je privremeno ili trajno lišeno porodične sredine ili kome, u njegovom najboljem interesu, nije dozvoljeno da ostane u tom krugu, ima pravo na posebnu zaštitu i pomoć države. Države članice u skladu sa svojim nacionalnim zakonima, obezbjeđuju alternativno staranje za takvo dijete.⁴

Takvo staranje, treba da obuhvata, između ostalog, smještaj u drugu porodicu, usvojenje ili, ako je neophodno, smještaj u odgovarajuće ustanove za brigu o djeci.

Zahtjev Konvencije je obaveza države da, u skladu sa zakonom, u svim slučajevima kada razvoj i odrastanje djeteta nije moguće u biološkoj porodici, djetetu obezbijedi uslove za nesmetan razvoj, imajući pri tome u vidu da najbolji interes djeteta mora biti prioritet.

Smjernice za alternativno zbrinjavanje djece⁵ ukazuju na potrebu za relevantnom politikom i praksom u pogledu dva osnovna principa: **nužnost i prikladnost**. U osnovi nužnosti je potreba da se djeca podrže kako bi ostala sa svojom porodicom i kako bi u njoj bila zbrinuta. Izdvajanje bilo kojeg djeteta iz njegove, odnosno, njene porodice trebala bi biti krajnja mjera, a prije donošenja takve odluke, potrebno je provesti rigoroznu participatornu procjenu.

Što se tiče prikladnosti, Smjernicama za alternativno zbrinjavanje djece definisan je niz odgovarajućih mogućnosti alternativnog zbrinjavanja. Svako dijete kojem je potrebno

¹ Porodični zakon, „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 54/02, 41/08, 63/14, član 81.stav 1: Roditelji imaju dužnost i pravo da štite svoju maloljetnu djecu i da se brinu o njihovom životu i zdravlju.

² Ustav Republike Srpske, član 36: Maloljetnici o kojima se roditelji ne staraju, imaju posebnu zaštitu.

³ Konvencija o pravima djeteta, član 9: Strane ugovornice će obezbijediti da dijete ne bude odvojeno od svojih roditelja protiv njihove volje, osim kada nadležne vlasti, uz sudski nadzor, odrede u skladu sa važećim zakonom i postupkom, da je takvo odvajanje neophodno u najboljem interesu djeteta. Takva odluka može biti neophodna u određenom slučaju, kao npr ako roditelji zlostavljaju ili zanemaruju dijete ili žive odvojeno pa se mora donijeti odluka o mjestu stanovanja djeteta.

⁴ UN Konvencija o pravima djeteta, član 20.

⁵ Smjernice za alternativno zbrinjavanje djece, Generalna skupština UN 20.11.2009.godine, Uvod - ključni principi

alternativno zbrinjavanje ima posebne potrebe koje se odnose na npr. kratkoročno ili dugoročno zbrinjavanje ili nerazdvajanje braće i sestara. Izabrana mogućnost zbrinjavanja mora biti prilagođena individualnim potrebama. Prikladnost smještaja treba redovno provjeravati radi ocjene postojanja dalje potrebe za pružanje alternativnog zbrinjavanja.

Zbrinjavanje djece bez roditeljskog staranja je vrlo zahtjevna obaveza države i pored jasno definisanih i postavljenih normativnih okvira i definisanih procedura, zahtijeva i angažovanje stručnjaka različitih profila, u različitim sektorima, prije svega u centrima za socijalni rad, u čijoj je nadležnosti izbor oblika alternativne brige o djeci, ali i stalni nadzor nad brigom o djeci i onda kada je rješenjem centra djeci obezbijeđena odgovarajuća alternativna briga.

Razdvajanje djeteta od roditelja je represivna mjera koja se primjenjuje samo onda kada je nadležni organ utvrdio da nije u najboljem interesu djeteta da živi sa roditeljima i u pravilu kad su iscrpljene sve druge preventivne mjere. Osnovni kriterij za izdvajanje djece iz porodice je ugroženost psihofizičkog razvoja djeteta, a kao okolnosti najčešće se navode siromaštvo, alkoholizam, teško zdravstveno stanje roditelja, nasilje nad djecom.

U svim ovim situacijama i svakom pojedinačnom slučaju, nadležni centar za socijalni rad dužan je uraditi procjenu potreba djeteta, uključujući stvarnu situaciju djeteta, njegovu ličnu, porodičnu i socijalnu situaciju, izvršiti procjenu rizika kojima je dijete u porodici izloženo i planirati mjere zaštite za dijete, vodeći računa da se osigura potrebna ravnoteža između prava djeteta na život u porodici i obavezi države da zaštiti najbolji interes djeteta. Odlučivanje treba biti zasnovano na rigoroznoj procjeni, planiranju i analizi, kroz utvrđene strukture i mehanizme, i trebaju ga provesti pojedinačno za svaki slučaj stručnjaci odgovarajućih kvalifikacija okupljeni u multidisciplinarnom timu kad god je to moguće.⁶ U svim ovim aktivnostima moraju biti osigurani osnovni principi Konvencije - najbolji interes djeteta, pravo djeteta na učešće u postupku koji se njega tiče i izražavanje mišljenja, nesmetan rast i razvoj i zaštita od bilo kojeg oblika diskriminacije.

Pri tome je vrlo važno procijeniti pravi trenutak kada se dijete razdvaja od roditelja. Prerano izdvajanje djeteta iz porodice može dovesti do teških posljedica i povrede prava djeteta po više osnova, ali i povrede prava roditelja. Istovremeno, predugo čekanje, odlaganje izdvajanja djeteta iz porodice može dovesti do teških posljedica za dijete.

Ni jedan dom nije dovoljno dobar i ni jedan nije zamjena za porodicu bez obzira na uslove koje djeci obezbjeđuje, upozoravaju stručnjaci. Istraživanja provedena u nekim evropskim zemljama potvrđuju da je razvoj djeteta izvan porodice uvijek ugrožen, prije svega ugrožen je njegov emocionalni i socijalni razvoj. Zbog toga je smještaj djeteta u odgovarajuće institucije posljednja mogućnost koja se primjenjuje samo u izuzetnim situacijama i pod uslovima utvrđenim zakonom i zbog toga je zbrinjavanje djece u ustanovi uvijek samo privremeno rješenje.

Zbrinjavanje djece u instituciju prate problemi koji se odnose na samu proceduru zbrinjavanja djece, boravak djece u domu i uslovi pod kojima napuštaju dom.

JU Dom za djecu i omladinu bez roditeljskog staranja „Rada Vranješević“, Banja Luka, je jedina ustanova u Republici Srpskoj za zbrinjavanje djece bez roditeljskog staranja.⁷ Ustanova sa svojim prostornim kapacitetima i sadržajima koji se nude, zadovoljava potrebe

⁶ Smjernice, tačka 56.

⁷ Jedan broj djece smješten je i u drugim ustanovama: u Prijedoru JU Dom za lica sa invaliditetom, u Višegradu JU Dom za lica sa invaliditetom, u Doboju Kuća za djecu bez adekvatnog roditeljskog staranja „Suncokret“ i Dom za smještaj djece i omladine bez roditeljske zaštite „Prijateljska kuća“, a jedan broj djece i u ustanovama izvan Republike Srpske.

za ovaj vid zbrinjavanja djece. U domu su renovirane pojedine etaže i mokri čvorovi u svim prostorijama, zamijenjena stolarija i balkonske ograde, te dvorišna ograda u dijelu objekta koji izlazi na tranzit. Djeci su, pored prostora namijenjenih porodici na raspolaganju i biblioteka, internet klub i sportska sala.

Međutim, s obzirom na probleme koji se u praksi javljaju, posebno imajući u vidu kadrovske kapacitete doma, dom se mora dodatno angažovati i preuzeti obavezu i u dijelu da smještaj djece u ustanovu u svemu bude u skladu sa zakonom, dom mora znati ko je staralac svakog djeteta, između ostalog, ali i prije nego dijete napusti ustanovu u obavezi je razmotriti mogućnosti primjene drugih oblika socijalne zaštite.

Ovim izvještajem ukazuje se prvenstveno na problem procedura u postupcima koji se vode radi zbrinjavanja djece bez roditeljskog staranja u ustanovi, a u vezi sa procjenom najboljeg interesa djeteta i izbora oblika alternativne brige, što uključuje i pravo djeteta na izražavanje mišljenja i učešća u postupku koji se njega tiče te pravo na kontakte sa roditeljima i bliskim srođnicima, te imenovanje staraoca djeteta i njegove obaveze u zaštiti svih prava djeteta.

II DJECA ZBRINUTA U DOMU

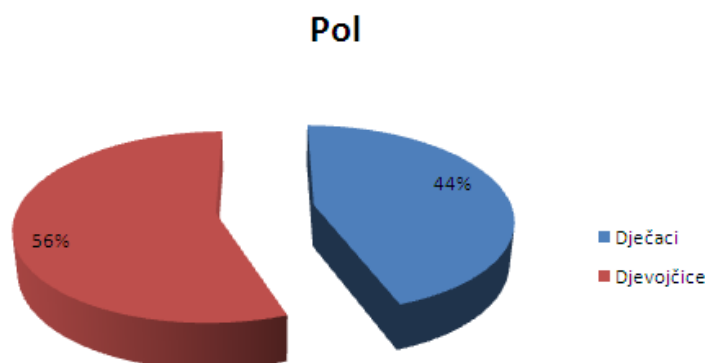
1. BROJ DJECE ZBRINUTE U USTANOVU, POL I UZRAST

Prema podacima doma, u Domu „Rada Vranješević“ na dan 27.9. 2016. godine, ukupno je bilo smješteno 81 dijete i 10 punoljetnih osoba i to 36 dječaka i 45 djevojčica.

a) POL

Dječaka - 36

Djevojčica - 45

b) UZRAST

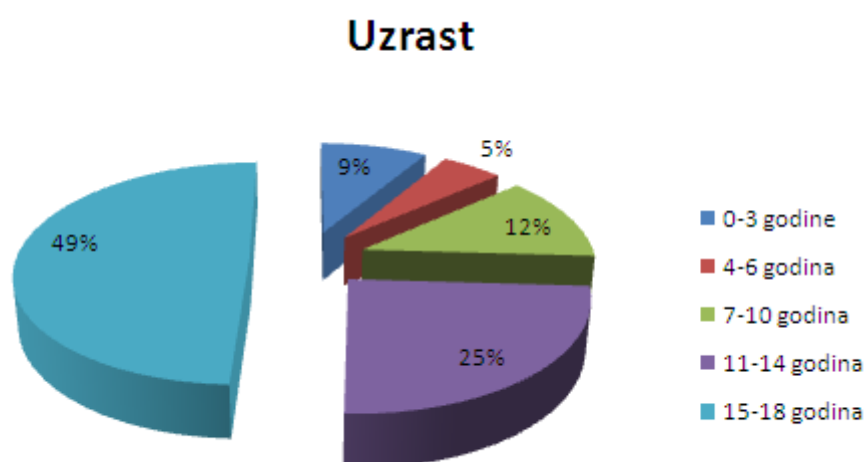
Djeca zbrinuta u domu su svih uzrasta i posebno zabrinjava da su u domu i dalje zbrinuta djeca u uzrastu do tri godine života, iako je Zakonom o socijalnoj zaštiti⁸ utvrđeno da je

⁸ Zakon o socijalnoj zaštiti, „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 37/12 i 90/16, član 40.

zbrinjavanje djece u ovom uzrastu moguće samo izuzetno, uz saglasnost resornog ministarstva i da je isto privremeno.

Broj djece u domu prema uzrastu:

- 7 djece su uzrasta do 3 godine (godište 2013 - 2016.)
- 4 djece su uzrasta od 4-6 godina (godište 2010 - 2012.)
- 10 djece su uzrasta od 7-10 godina (godište 2006 – 2009.)
- 20 djece su uzrasta 11-14 godina (godište 2002 - 2005.)
- 40 djece su uzrasta od 15-18 godina (godište 1998 – 2001.)

2. CENTRI ZA SOCIJALNI RAD KOJI SU ZBRINULI DJECU U DOMU

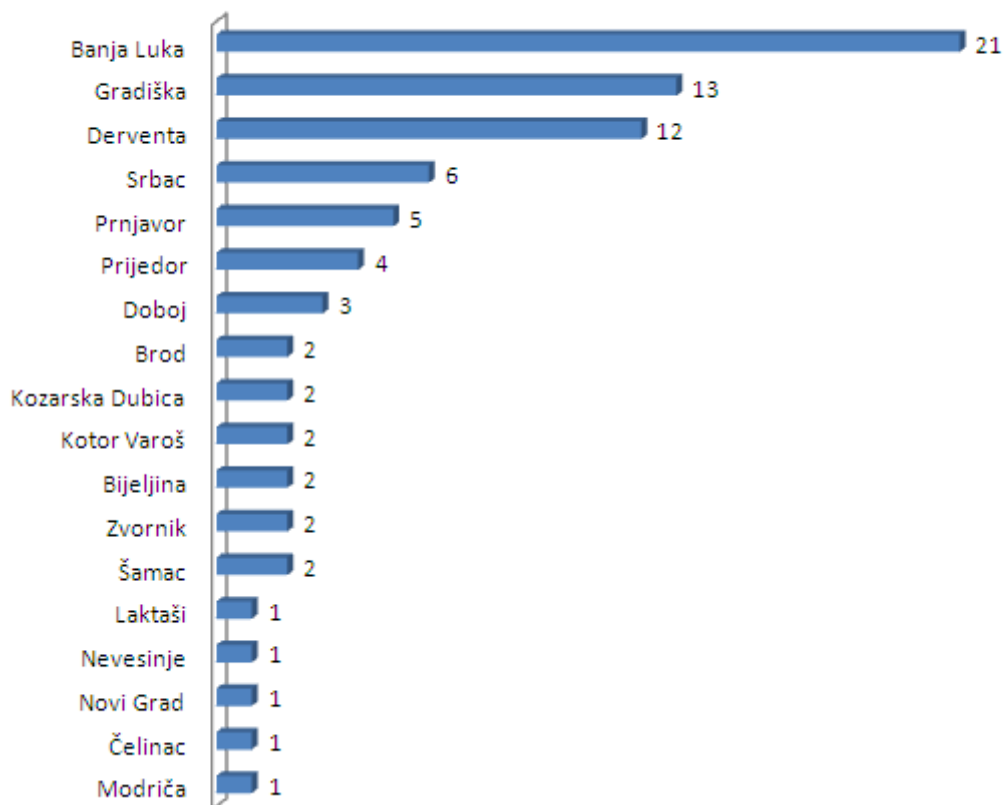
Prema podacima doma, od ukupnog broja centara za socijalni rad-službi socijalne zaštite, djeca su u domu zbrinuta po rješenju 18 centara za socijalni rad.

Centri za socijalni rad, koji su zbrinuli djecu u dom, broj i pol djece po centrima i staralac djeteta:

rb	Centar	muško	žensko	ukupno	staralac
1.	Laktaši	1	-	1	socijalni radnik
2.	Brod	-	2	2	psiholog iz centra
3.	Nevesinje	-	1	1	otac
4.	Novi Grad	1	-	1	nije određen
5.	Banja Luka	10	11	21	za 4 djece nije određen, 2 majka, 1 otac, 9 oba roditelja, 5 centar
6.	Kozarska Dubica	-	2	2	Centar za socijalni rad
7.	Derventa	4	8	12	Za svu djecu 1staralac iz Centra
8.	Srbac	3	3	6	5 otac (braća i sestre), 1 centar
9.	Gradiška	8	5	13	za svu djecu 1staralac iz centra
10.	Prijedor	2	2	4	2 radnika Centra za socijalni rad
11.	Kotor Varoš	-	2 sestre	2	Centar za socijalni rad

12.	Prnjavor	3	2	5	2 radnika Centra za socijalni rad
13.	Bijeljina	1	1	2	tetka, Centar za socijalni rad
14.	Zvornik	1	1	2	Centar za socijalni rad
15.	Šamac	1	1	2	Centar za socijalni rad
16.	Doboj	-	3	3	Centar Teslić+2 Centar Doboj
17.	Čelinac	1	-	1	Centar za socijalni rad
18.	Modriča		1	1	Baka po ocu
	UKUPNO	36	45	81	

Broj djece koju su zbrinuli centri za socijalni rad

3. STARALAC DJECE

Prema rješenju o zbrinjavanju djece u ustanovi, staraoci djece najčešće su zaposleni u centru za socijalni rad, ali i jedan od roditelja ili oba roditelja, baka, tetka. Prema dostavljenim podacima, za 5 djece zbrinute u domu nije određen staralac.

ZA **56** djece staralac je zaposleni u centru za socijalni rad.

ZA **2** djece staralac je majka.

ZA **9** djece staralac su oba roditelja.

ZA **7** djece staralac je otac. (5 djece su iz iste porodice)

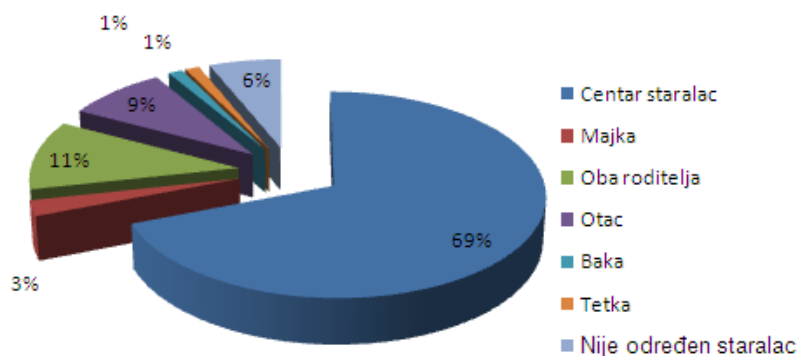
Za **1** dijete staralac je baka.

Za 1 dijete staralac je tetka.

Za 5 djece nije određen staralac djeteta zbrinutog u domu.

S obzirom da je Zakonom utvrđena mogućnost⁹ da jedno lice može biti staralac za veći broj djece, podaci ukazuju da su centar za socijalni rad Gradiška i Derventa jedno lice, zaposleno u centru imenovali za staraoce, u Gradišci za 13 djece, a u Derventi za 12 djece. Iako u domu ističu da se radi o posvećenim i odgovornim staraocima djece, postavlja se pitanje opravdanosti i realne mogućnosti da jedno lice preuzme odgovornost za taj broj djece.

Staralac djece

4. VRIJEME PROVEDENO U DOMU

Iako je zbrinjavanje djeteta u ustanovi uvijek privremeno, dok se ne steknu uslovi za povratak djeteta u biološku porodicu ili zbrinjavanja djeteta u alternativnu porodicu, rješenjem o smještaju djeteta se ne utvrđuje da je isto privremeno ni na koje vrijeme. Vrijeme koje su djeca zbrinuta u domu ukazuje da je dužina boravka u ustanovi u prosjeku 4,5 godine, s tim da je za jedan broj djece dužina boravka i duplo veća od prosjeka.

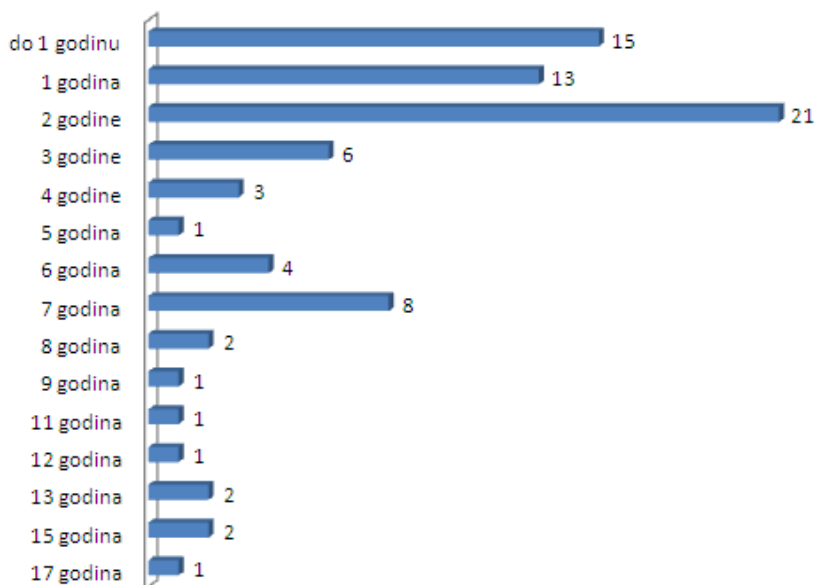
Godina prijema u dom	Broj/pol djece	Centar za socijalni rad	Vrijeme provedeno u domu
1999.	1 djevojčica	CSR Banja Luka	17 godina
2001.	2 dječaka	CSR Prijedor	15 godina
2003.	2 dječaka	CSR Čelinac i Gradiška	13 godina
2004.	1 djevojčica	CSR Bijeljina	12 godina
2005.	1 djevojčica	CSR Brod	11 godina
2007.	1 djevojčica	CSR Gradiška	9 godina
2008.	2 dječaka	CSR Derventa, Zvornik	8 godina
2009.	5 djevojčica, 3 dječaka	CSR Prnjavor, Gradiška, Kotor Varoš	7 godina

⁹ Porodični zakon, član 180

2010.	2 djevojčice, 2 dječaka	CSR Šamac, Derventa, Zvornik	6 godina
2011.	1 djevojčica	CSR Modrča	5 godina
2012.	3 dječaka	CSR Bijeljina, Gradiška, Laktaši	4 godine
2013.	5 djevojčica, 1 dječak	CSR K. Dubica, Derventa, Banja Luka	3 godine
2014.	9 dječaka, 12 djevojčica	CSR Srbac, Banja Luka, Gradiška, Prijedor, Derventa	2 godine
2015.	8 djevojčica, 5 dječaka	CSR Derventa, Banja luka, Gradiška, Brod, Nevesinje	1 godine
2016.	8 djevojčica 7 dječaka	CSR Banja Luka 7, Gradiška 3, Doboj 3, Prnjavor 1, Novi Grad 1	do 1 godine

Vrijeme provedeno u domu	Broj djece
17 godina	1
15 godina	2
13 godina	2
12 godina	1
11 godina	1
9 godina	1
8 godina	2
7 godina	8
6 godina	4
5 godina	1
4 godine	3
3 godine	6
2 godine	21
1 godina	13
do 1 godinu	15
Ukupno:	81

Vrijeme provedeno u domu

Na žalost, za jedan broj djece, odrastanje u domu je trajno rješenje, u domu su zbrinuti kao bebe, a isti napuštaju tek sa punoljetstvom.¹⁰

5. OSTVARIVANJE PRAVA NA OBRAZOVANJE

U domu je zbrinuto 11 djece predškolskog uzrasta, 35 djece koja pohađaju osnovnu školu i 34 djece koja pohađaju srednju školu.

OSNOVNA ŠKOLA

Osnovnu školu pohađa 35 djece zbrinute u domu i to:

2. RAZRED - pohađa **3 djece** u skladu sa uzrastom (2009. i 2008. godište)

3. RAZRED – pohađa **3 djece** u skladu sa uzrastom (2008. i 2007. godište)

4. RAZRED - pohađa **2 djece** u skladu sa uzrastom (2007. i 2006. godište)

5. RAZRED - pohađa ukupno **7 djece** od čega: 6 djece pohađa nastavu u skladu sa uzrastom (2006. i 2005. godište) a 1 dijete je 2004. godište (ima 12 godina i ide u 5.razred.)

6. RAZRED - pohađa **2 djece** u skladu sa uzrastom (2005. i 2004. godište)

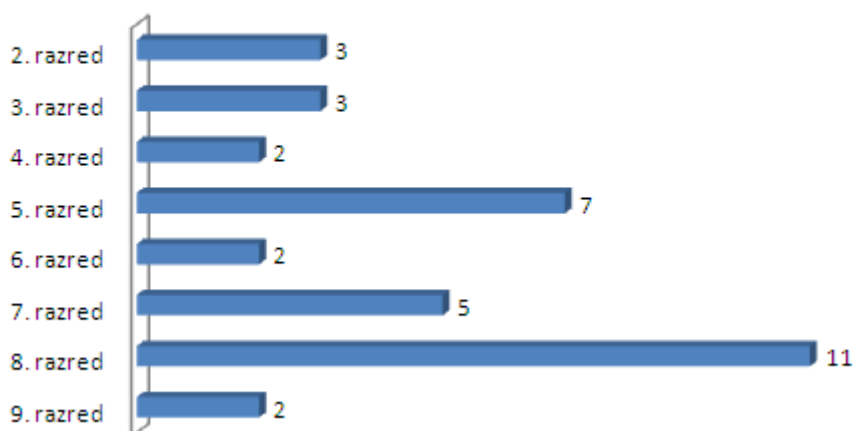
7. RAZRED – pohađa **5 djece** u skladu sa uzrastom (2004. i 2003. godište)

8. RAZRED – pohađa **11 djece** i to **7 djece** u skladu sa uzrastom (2003. i 2002. godište), a **3 djece je 2001 godište- 15 godina, a 1 dijete je 2000. godište i ima 16 godina.**

¹⁰ Predmet broj:1094-115-PŽ/16: U 2016. godini rješenjem Centra utvrđen je prestanak prava na zbrinjavanje u domu zbog punoljetstva djeteta koje je u domu bilo zbrinuto 17 godina i tri mjeseca.

9. RAZRED – pohađa 2 djece u skladu sa uzrastom (2002. i 2001. godišće)

Osnovna škola

Od 35 djece koja pohađaju osnovnu školu, 5 djece ne pohađa razrede u skladu sa svojim uzrastom.

SREDNJA ŠKOLA

Srednju školu pohađa 34 djece zbrinute u domu i to:

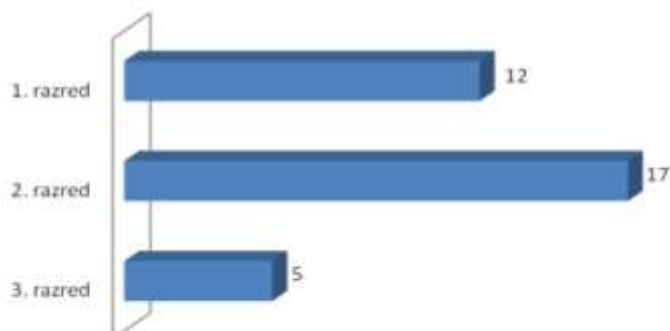
1. RAZRED - pohađa **12 djece**: 8 djece u skladu sa uzrastom (2001. i 2000. godišće), 2 djece ima 17 godina (1999. godišće), 1 dijete ima 18 godina (1998. godišće), a 1 dijete pohađa 1.razred u školi za obrazovanje odraslih (1998. godišće).

2. RAZRED - pohađa **17 djece** : 12 djece u skladu sa uzrastom (2000. i 1999. godišće), 4 djece ima 18 godina (1998 godišće), 1 dijete ima 15 godina (2001. godišće).

3. RAZRED - pohađa **5 djece** u skladu sa uzrastom (1999. i 1998. godišće).

4. RAZRED - nema učenika koji pohađaju četvrti razred srednje škole.

Srednja škola

Od 34 srednjoškolca 25 ih pohađa razrede u skladu sa uzrastom, a 9 ne pohađa razred u skladu sa svojim uzrastom.

III NALAZ I MIŠLJENJE:

1. Na žalost, prisutna je praksa da princip **najboljeg interesa djeteta nije adekvatno primijenjen** u situacijama kada su djeca lišena porodičnog okruženja, jer najbolji interes djeteta nije primarno razmatran kod izbora oblika alternativne brige i regulisanja smještaja djece u različitim oblicima alternativne brige.¹¹ Tako, rješenje kojim se dijete izdvaja iz porodice i zbrinjava u ustanovu ne sadrži obrazloženje iz kojeg je vidljivo da je smještaj u ustanovu u njegovom najboljem interesu, ne konstatuje se da su iscrpljene sve druge mogućnosti zbrinjavanja djeteta, ne utvrđuju se i ne obrazlažu stvarni razlozi za smještaj, ne određuje da je smještaj u domu privremen i na koje vrijeme¹², ne uređuje kontakt sa porodicom. Rješenjem se ne konstatuje ni da su, u cilju zaštite djeteta i njegovih interesa, preduzimate odgovarajuće mjere porodično-pravne zaštite.¹³ Iz priloženog rješenja, a ono je samo jedno u nizu gotovo identičnih, nevjerovatno je da nema ni riječi obrazloženja, nema staraoca djeteta u postupku - ko zastupa dijete i njegov interes, rješenje je dostavljeno računovodstvu, dosije i arhiva, ko to treba da uloži žalbu na ovo rješenje.

Rješenja o smještaju djeteta u dom nemaju obrazloženja iz kojeg je vidljivo šta su problemi u porodici, koji mogu biti vrlo različiti, koliko dugo su trajali, da li su i kakve posljedice ostavili na dijete, i da li će se isti i kako prevazilaziti i sl.

Da princip najboljeg interesa djeteta nije adekvatno razmatran kod izbora oblika alternativne brige za djecu, potvrđuju situacije:

- a. Dijete je, poslije nekoliko godina zbrinjavanja u hraniteljskoj porodici, zbrinuto u domu.
- b. Dijete je bilo zbrinuto u nekoliko hraniteljskih porodica¹⁴, (četiri hraniteljske porodice, peti smještaj srodnička porodica, a sada je u domu) svaki put promjenom smještaja mijenjalo je školu, drugove,¹⁵ a svaki put se nova hraniteljska porodica pravda neprilagođavanjem djeteta. Za svaki novi smještaj djetetu treba novo vrijeme za prihvatanje novog životnog prostora i novih ljudi u njegovom okruženju što kod djeteta razvija dodatnu nesigurnost.
- c. Dijete je, za vrlo kratko vrijeme promijenilo sve oblike alternativne brige, hraniteljska porodica, ustanova-prihvatni centar, probni smještaj radi usvojenja, dom.

¹¹ Smjernice, tačka 56: Odlučivanje o alternativnom zbrinjavanju u najboljem interesu djeteta treba se odvijati u okviru pravosudnog, upravnog ili drugog prihvaćenog postupka, uz zakonske zaštitne mehanizme, uključujući prema potrebi pravno zastupanje djeteta u svim pravnim postupcima. Odluka treba biti zasnovana na rigoroznoj procjeni, planiranju i analizi, kroz utvrđene strukture i mehanizme, i trebaju ga provesti pojedinačno za svaki slučaj stručnjaci odgovarajućih kvalifikacija okupljeni u multidisciplinarnom timu kad god je to moguće.

¹² Smjernice, tačka 13. Izdvajanje djece iz porodice treba smatrati krajnjom mjerom i treba biti, kada god je to moguće, privremeno i trajati najkraće moguće vrijeme. Odluke o izdvajanju djeteta treba redovno preispitivati, a djetetov povratak pod roditeljsko staranje, nakon što se otklone ili prestanu prvobitni razlozi za izdvajanja, treba biti u najboljem interesu djeteta i u skladu sa procjenom (tačka 48)

¹³ Rješenje broj: 04/2 541.1-2/16 od 22.3.2016.godine

¹⁴ Rješenje broj:02-UP/I-60140-62/14 AB od 29.8.2014.godine

¹⁵ Smjernice, tačka 60: Česte promjene smještaja u kojem dijete dobija alternativnu brigu negativno utiču na djetetov razvoj i njegovu sposobnost izgradnje bliskih odnosa s drugim ljudima zbog čega ih treba izbjegavati. Kratkoročno zbrinjavanje treba služiti tome da se tokom njegovog trajanja iznađe odgovarajuće trajno rješenje.

- d. Postupajući po prijavi o seksualnom zlostavljanju djevojčice, Centar za socijalni rad, između ostalog, navodi: „Podnesen je zahtjev za smještaj djeteta u Dom „Rada Vranješević“ (iskazana sumnja da je dijete žrtva seksualnog zlostavljanja), ali smještaj nije bilo moguće realizovati jer dom nije mogao kadrovski da odgovori potrebama djeteta, a i nisu imali dovoljan broj kadra koji je obučen za davanje insulinske terapije, te su donijeli odluku da se promjeni oblik zaštite za dijete i da dijete sa majkom bude smješteno u Sigurnu kuću. Nakon što su stručni radnici obavili razgovor sa djevojčicom, donio je odluku da se djevojčica vrati u porodično domaćinstvo.”¹⁶
2. Pored činjenice da izostaje procjena najboljeg interesa djeteta u svakom pojedinačnom slučaju, postupak koji se vodi **ne slijedi proceduru** koja osigurava zakonske garancije i pravilnu primjenu prava uključujući specifične okolnosti vezane za dijete kao i učešće djeteta u postupku koji se njega tiče¹⁷. Tako npr: a) u postupku u kojem se odlučuje o pravu djeteta, dijete nije zastupano po roditelju, kao zakonskom zastupniku niti je djetetu postavljen staralac, nema druge strane u postupku. Centar vodi postupak i donosi rješenje koje dostavlja svojim službama, roditeljima rješenje nije dostavljeno, na rješenjima nema dokaza da su dostavljena onima na koje se odnose¹⁸ ili b) u postupku u kojem se odlučuje o pravu djeteta, kada je djetetu za staraoca postavljeno lice zaposleno u Centru za socijalni rad, isto lice koje je staralac djeteta vodi postupak pred Centrom za socijalni rad i dio je stručnog tima Centra u postupku ostvarivanja prava djeteta kome je on staralac¹⁹, što je apsolutno neprihvatljivo.

Navedeno je posljedica nepoštovanja zakonom utvrđene procedure postupanja, koja je ključna u svim slučajevima zaštite prava i interesa djeteta, a posebno, zbrinjavanja djece bez roditeljskog staranja.

3. U postupku u kojem se odlučuje o pravu djeteta, dijete o tome nije pitano, **nema mišljenja ni stava djeteta** o tako važnom pitanju koje se njega tiče ni u jednom rješenju. Uzrasna dob djeteta, kada se prema Zakonu zahtijeva i saglasnost djeteta za usvojenje određena je zakonom sa 10 godina života djeteta. Međutim, i u svim drugim situacijama, s obzirom da se radi o tako važnim pitanjima koja se tiču djeteta, neophodno je djetetu omogućiti ostvarivanje prava na izražavanje mišljenja i učešće u postupku koji se njega tiče²⁰. Ovo pravo djeteta zavisno je samo od uzrasta djeteta i njegove mogućnosti da razumije i shvata posljedice cjelokupnog postupka.²¹ Bez obzira da li se radi o potpunom ili nepotpunom usvojenju, bez obzira ko su usvojioci, da li će dijete biti zbrinuto u hraniteljskoj porodici ili instituciji, dijete ima pravo dobiti potrebne informacije i izraziti svoje mišljenje o tako važnom pitanju. Mišljenju djeteta mora se posvetiti dužna pažnja i isto mora biti dio obrazloženja o

¹⁶ Predmet broj: 1756-161-PŽ/14

¹⁷ Smjernice, tačka 56. Odlučivanje o alternativnom zbrinjavanju treba u svim fazama uključivati konsultacije sa djetetom u skladu sa njegovim razvojnim mogućnostima, kao i sa djetetovim roditeljima ili zakonskim starateljima.

¹⁸ Rješenje Centra za socijalni rad od 5.11.2013.godine i 22.3.2016.godine

¹⁹ Predmet broj:127-9-PŽ/16 (Odluka Okružnog suda, f.n 33)

²⁰ Smjernice, tačka 63: Dijete i njegovi, odnosno, njeni roditelji ili zakonski staratelji trebaju biti u potpunosti informisani o raspoloživim mogućnostima alternativnog zbrinjavanja, implikacijama svake pojedinačne mogućnosti i svojim pravima i obavezama u tom pogledu.

²¹ Porodični zakon, član 81 b: 1. Dijete ima pravo na izražavanje vlastitog mišljenja u skladu sa uzrastom i zrelošću. 2. Dijete ima pravo da blagovremeno dobije potrebne informacije i obavještenja koja su mu potrebna za formiranje vlastitog mišljenja. 3. Mišljenju djeteta mora se posvetiti dužna pažnja u svim pitanjima koja ga se tiču i u svim postupcima u kojima se odlučuje o njegovim pravima, u skladu sa djetetovim godinama i zrelošću.

procjeni najboljeg interesa djeteta u svakom pojedinačnom slučaju, što u praksi na žalost izostaje.²²

4. Ostvarivanje **prava djeteta na kontakte i druženje sa roditeljima i trećim licima** sa kojima ga vezuje bliskost je pravo djeteta²³, koje nije dio rješenja o zbrinjavanju djeteta, već se o istom odlučuje u svakom pojedinačnom slučaju i tek onda kada problem nastane.²⁴ Prema podacima doma, nema pravila niti obrazloženja zašto neki roditelji ne mogu ostvariti kontakt sa djetetom, što ukazuje da i u tom dijelu izostaje procedura postupanja utvrđena zakonom.²⁵ Umjesto da istim rješenjem kojim dijete zbrinjavaju u instituciju odluče i o ovom pravu djeteta²⁶, o istom se odlučuje tek kad problem nastane, i kada je šteta već učinjena. Dodatni problem je, kada se o ovom pravu djeteta i ne odlučuje, pa je dijete koje je zbrinuto u domu izloženo kontaktima i pritiscima srodnika, koji svoje međusobne konflikte prenose na djecu, ili kad se "odlučuje"²⁷ na način da se daje saglasnost domu da dijete može vidati određena lica, članove svoje porodice. Zakon ne daje ovlaštenje centru da daje saglasnost, već ga obavezuje da o podnesenom zahtjevu odluči u odgovarajućem postupku i zakonom utvrđenom roku.
5. **Staratelj djece** Prema podacima doma, najčešće staratelj djece je lice zaposleno u centru za socijalni rad. Međutim imenovanje staraoca djeteta, dovodi u pitanje najbolji interes djeteta po više osnova:
 - a. Iako je zakonom utvrđeno²⁸ da organ starateljstva postupa po odredbama Zakona o opštem upravnom postupku kad odlučuje o stavljanju nekog lica pod starateljstvo, kad postavlja ili razrješava od dužnosti staraoca, kad odlučuje o obimu ovlaštenja staraoca i o pravima i pravnim interesima šticeenika, iz rješenja o postavljanju staraoca, zakonom utvrđena procedura izostaje²⁹
 - b. Iako je zakonom utvrđeno³⁰ da će pri postavljanju staraoca, organ starateljstva uzeti u obzir želje šticeenika ako je ovaj u stanju da ih izrazi, kao i želje bliskih srodnika šticeenika, iz rješenja o imenovanju staraoca djeteta, nema učešća

²² U svom odgovoru Instituciji, Centar za socijalni rad, između ostalog, navodi: „Sa svakim djetetom kod kojeg postoji sumnja na zanemarivanje i zlostavljanje ili potreba za zbrinjavanjem djeteta i **sa djetetom i sa roditeljima se razgovara o svakoj odluci**, ali to ne znači da možemo svaki put kada se odlučuje o pravu djeteta uzeti pismenu izjavu djeteta ili roditelja.“ Iz dostavljenog odgovora proizilazi da se razgovara o odluci koja je donesena, a ne da bi bila donesena.

²³ Konvencija o kontaktu koji se tiče djece, 2003. godine, član 4: Dijete i njegovi roditelji imaju pravo na ostvarivanje i održavanje redovnih međusobnih kontakata, koji se može ograničiti ili isključiti samo ako je to potrebno u najboljem interesu djeteta. Kada nije u najboljem interesu djeteta da ostvari nenadzirani kontakt sa jednim od njegovih ili njenih roditelja, razmotrit će se mogućnost nadgledanog ličnog kontakta ili drugih oblika kontakta sa roditeljem.

²⁴ Smjernice, tačka 50: Potrebno je da redovan i prikladan kontakt između djeteta i njegove, odnosno, njene porodice ostvaren posebno u svrhu reintegracije, razvije, podržava i prati nadležni organ.

²⁵ Smjernice, tačka 80: Kada se dijete smjesti u neko okruženje alternativnog zbrinjavanja, potrebno je podsticati i olakšavati kontakte sa njegovom ili njenom porodicom, kao i sa ostalim osobama koje su djetetu bliske, kao što su prijatelji, komšije i raniji staratelji, u skladu sa zaštitom djeteta i njegovih najboljih interesa. Dijete treba imati pristup informacijama o stanju članova njegove, odnosno, njene porodice ukoliko ne ostvaruje kontakt sa njima.

²⁶ Konvencija o pravima djeteta, član 9 stav 3: Strane ugovornice će poštovati pravo djeteta odvojenog od jednog ili oba roditelja da redovno održava lične odnose i neposredne kontakte sa oba roditelja, osim ako je to u suprotnosti sa najboljim interesom djeteta.

²⁷ Saglasnost Centra za socijalni rad [REDACTED] broj:06/60140-1121/16 od 19.12.2016.godine

²⁸ Porodični zakon, član 226

²⁹ Rješenje o imenovanju staraoca, broj:01-UP/I-60212-3/15 JŠ od 4.6.2015.godine

³⁰ Porodični zakon, član 179.stav 3.

djeteta niti njegovih želja niti stava bliskih srodnika o postavljanju staraoca djetetu.³¹

- c. kada je za staraoca djeteta imenovan radnik centra koji istovremeno vodi postupak i dio je stručnog tima centra,
- d. kada u postupku koji se vodi za zbrinjavanje djeteta, dijete nije zastupano ni od roditelja³², niti je djetetu imenovan staralac.³³
- e. pristup centara u imenovanju staraoca djeteta, posebno u slučajevima zbrinjavanja djece izvan biološke porodice je različit, pa jedni imenuju staraoca djetetu kojeg zbrinjavaju u domu, a drugi navode: „roditelj koji je zlostavljao dijete, koji je počinio nasilje nad djetetom ili zanemario brigu o djetetu zakonski je staratelj djeteta sve dok mu se odlukom suda ne oduzme roditeljsko pravo. Ni jedan zakonski propis ni protokol ne propisuje da nije potrebna saglasnost roditelja u situacijama kada izuzimamo djecu zbog nasilja ili zato što je njihov razvoj ugrožen porodičnim prilikama. Svaki roditelj koji uloži žalbu na odluku Centra ima pravni osnov da mu je dijete izuzeto i smješteno bez njegove saglasnosti.“³⁴ Ovakvo tumačenje postojećih zakonskih rješenja znači da dijete ostaje u kući nasilnih roditelja npr. sve dok se roditeljima ne oduzme roditeljsko pravo ili dok ne daju saglasnost da dijete bude zbrinuto izvan porodice.³⁵

S obzirom da su u domu u najvećem broju zbrinuta djeca bez adekvatnog roditeljskog staranja, to pitanje imenovanja staraoca djeteta i njegova ovlaštenja i odgovornost ne smiju imati različit pristup niti ostavljati mogućnost za različito tumačenje postojećih propisa.³⁶

Iako se imenovanje staraoca ne dovodi u pitanje u situacijama kada djeca nemaju roditelje, i u ovim situacijama prisutni su svi navedeni problemi u imenovanju staraoca djeteta.

Iako ni jedno dijete, ni u jednom trenutku ne smije biti lišeno podrške i zaštite zakonskog staratelja ili druge ovlaštene odgovorne odrasle osobe ili nadležnog javnog organa³⁷, na žalost, prisutne su situacije, što potvrđuju podaci iz doma (rješenje Centra od 22.3.2016.godine) da je dijete, u tako važnom postupku zbrinjavanja, a i poslije zbrinjavanja ostalo bez podrške i zaštite staratelja.

- 6. Dužina boravka djece u domu dobrim dijelom je posljedica naprijed navedenih situacija da nije utvrđen najbolji interes djeteta, da rješenje nije privremeno i nije određen rok kad će se preispitivati zavisno od razloga zbog kojih je dijete zbrinuto u instituciju, staratelj nije u kontaktu sa djetetom niti koristi zakonom utvrđena ovlaštenja u zaštiti interesa djeteta, izostaju izvještaji staratelja i posebno njihova

³¹ Rješenje o imenovanju staraoca, broj:01-UP/I-60212-3/15 JŠ od 4.6.2015.godine

³² Konvencija o pravima djeteta, član 9. Stav 2. U svakom postupku, koji proizilazi iz stava 1.ovog člana, sve zainteresovane strane imaju mogućnost da učestvuju u postupku i da iznesu svoje mišljenje.

³³ Presudom Okružnog suda u Banja Luci utvrđuje se između ostalog da maloljetnom djetetu mora biti postavljen staralac za poseban slučaj u postupku lišavanja roditeljskog prava njegovih roditelja, i da se staraoc obavezno poziva na ročište i poduzima određene radnje u interesu maloljetnog djeteta pod određenim zakonom propisanim uslovima.

³⁴ Odgovor Centra za socijalni rad u predmetu broj: 1656-17-PŽS/14

³⁵ Istovremeno, na pitanje kako su u konkretnom slučaju zbrinuli dijete izvan biološke porodice (dijete je bilo žrtva seksualnog zlostavljanja) iako nije bilo saglasnosti roditelja o tome, Centar nema odgovor.

³⁶ Smjernice, tačka 46: Svaka odluka o izdvajanju djeteta iz porodice protiv volje njegovih roditelja mora biti donesena od strane nadležnih organa, u skladu sa važećim zakonima i postupcima, i uz mogućnost sudskog preispitivanja, pri čemu se roditeljima mora osigurati pravo na žalbu i pristup odgovarajućem pravnom zastupanju.

³⁷ Smjernice, tačka 18

analiza o potrebi preduzimanja određenih mjera radi otklanjanja određenih situacija koje dovode u pitanje ostvarivanje prava djeteta.

7. Institucija je zaprimila žalbu kojom se ukazuje na povrede prava djeteta bez roditeljskog staranja, između ostalog, i zbog činjenice da je dijete rješenjem Centra za socijalni rad zbrinuto u prihvatnom centru „Duje” u Klokočnici i da je ostalo izvan obrazovnog sistema. S obzirom da ni rješenje o zbrinjavanju djeteta, a ni ugovor zaključen sa prihvatnim centrom ne reguliše pitanje pohađanja nastave, takvu obavezu prihvatni centar nije ni preuzeo, što dovodi u pitanje najbolji interes djeteta i procjenu najboljeg oblika njegovog zbrinjavanja imajući u vidu da je osnovno obrazovanje obavezno. Dodatno se postavlja pitanje i uloge i ovlaštenja staraoaca djeteta u takvim situacijama.
8. Institucija je zaprimila žalbu kojom se ukazuje na povredu prava na obrazovanje³⁸ djevojčice bez roditeljskog staranja.³⁹ Djevojčica je rođena 2008. godine i rješenjem Centra za socijalni rad zbrinuta je u ustanovu u martu 2016. godine. Djevojčica je prošla pripremnu nastavu i 2016. godine kada je imala 8 godina i 8 mjeseci upisana u 1.razred osnovne škole u Banjaluci. Na zahtjev ombudsmana za djecu⁴⁰ izvršena je ponovo procjena zrelosti i spremnosti djeteta za školu i djevojčica je upisala 2. razred.⁴¹
9. Institucija je zaprimila žalbu⁴² kojom se ukazuje na povredu prava djeteta bez roditeljskog staranja, koji je rješenjem centra zbrinut u ustanovi, a koji zbog svojih godina sada ne može upisati redovno srednju školu. Iako je svo vrijeme svoga školovanja bio na brizi države, iako se radi o posebno vrijednom i odgovornom djetetu, iako je srednja škola bila spremna upisati ga, bilo je slobodnih mjesta i ne bi doveo u pitanje ostvarivanje prava druge djece, resorno ministarstvo nije dalo saglasnost, jer je imenovan stariji od 17 godina i prema zakonu, dalje školovanje može nastaviti u skladu sa Zakonom o obrazovanju odraslih.

I kad je u pitanju ostvarivanje prava na obrazovanje djece bez roditeljskog staranja, postavlja se pitanje uloge i ovlaštenja staraoaca djeteta i njegovog angažovanja u ostvarivanju svih prava djeteta, uključujući i pravo na obrazovanje. U situaciji kada su djeca zbrinuta u ustanovi, odgovornost je i na samoj ustanovi na prepoznavanju ovog problema i traženju rješenja, kako bi djeca školu pohađala u skladu sa svojim uzrastom, što je u konkretnom slučaju dom i uradio. Međutim, ako su djeca zbrinuta kod staraoaca, izostaje praćenje ostvarivanje prava djeteta po ovom osnovu.

³⁸Smjernice, tačka 15: Posebna pažnja mora se posvetiti promociji i zaštiti svih drugih prava koja se naročito odnose na situaciju djece bez roditeljskog staranja, uključujući bez ograničenja pristup uslugama **obrazovanja**, zdravstva i drugim osnovnim uslugama.

³⁹ Predmet broj: 972-21-PŽS-14/16

⁴⁰ Preporuka Ministarstvu prosvjete i kulture broj: 1408-23-PŽS-31/15 od 10.11.2015.godine da preduzme potrebne mjere i aktivnosti radi otklanjanja situacija koje dovode do povrede prava i interesa djece koja nisu upisala osnovnu školu ili istu nisu redovno pohađala, što je posljedica posebnih okolnosti i činjenice da je njihov razvoj i odrastanje ometen porodičnim prilikama, a što je utvrđeno rješenjem nadležnog organa.

⁴¹ Ministarstvo prosvjete i kulture u svom odgovoru Instituciji navodi: „Ukoliko se u školu prijavi dijete koje ima više od šest godina, a koje nije do tada upisano u školu, nije pohađalo nastavu ni završilo određene razrede, škola formira tročlanu komisiju koja vrši procjenu zrelosti i spremnosti djeteta za pohađanje određenog razreda, te predloži razred u koji bi učenik ili učenica bili upisani. Na taj način se učenicima omogućava da pohađaju nastavu i ostale aktivnosti u skladu sa svojim mogućnostima i potrebama pa i uzrastom.” Iako se radi o stavu Ministarstva iz 2015.godine, Institucija je prijavu o povredi prava djeteta po istom osnovu zaprimila i u 2016.godini.

⁴² Predmet broj: 845-85-PŽ/16

10. Institucija je zaprimila žalbu⁴³ kojom se ukazuje da je dječak u uzrastu od 7 godina, sada ima 11, rješenjem Centra za socijalni rad zbrinut u ustanovi u Sarajevu. Zbog zdravstvenih problema koje ima dječak se upućuje u Foču, iz razloga što u Federaciji nema zdravstvenu zaštitu, jer je osiguranik opštine u kojoj je rođen i zdravstvenu zaštitu ostvaruje u Republici Srpskoj. Zbrinjavanje djeteta bez roditeljskog staranja na način da zdravstvenu zaštitu ostvaruje u Republici Srpskoj izvan koje je zbrinut, dovodi u pitanje najbolji interes djeteta i njegovo pravo na najbolje moguće uslove u ustanovi u kojoj je zbrinut, a time i procjenu najboljeg oblika zbrinjavanja djeteta, koja je pored brojnih drugih okolnosti morala imati u vidu i pitanje zdravstvene zaštite djeteta. S obzirom da je dijete već četiri godine u potrebi za zdravstvenom zaštitom koja se ostvaruje na navedeni način otvara se i pitanje staratelja djeteta i njegove uloge u zaštiti prava i interesa djece.⁴⁴

S obzirom da se radi o povredi prava djeteta za koje se žalbe i ne podnose, osim ako neko od profesionalaca koji su u kontaktu sa djetetom ne prepozna problem, u konkretnom slučaju prijavu instituciji podnio je ljekar iz Foče, vrlo je važno da se problem sistemski otkloni u svim eventualnim sličnim situacijama, a ne samo u konkretnom slučaju.

11. Institucija je zaprimila žalbu kojom se ukazuje na povrede prava djeteta u postupku usvojenja, između ostalog, i iz razloga⁴⁵: Centar za socijalni rad u svom odgovoru Instituciji između ostalog navodi: „Doneseno je rješenje o smještaju djece u potencijalnu usvojiteljsku porodicu. Tokom adaptacionog perioda...” S obzirom da potencijalna usvojiteljska porodica nije uspjela pribaviti kompletnu dokumentaciju jer je morala čekati i na stručnu obradu od strane Centra u inostranstvu, te da se adaptacioni period više nije mogao produžavati, obustavljen je smještaj u porodicu XX. Odgovor Centra dovodi u pitanje najbolji interes djeteta i otvara pitanje da li je dijete moglo biti zbrinuto u potencijalnu usvojiteljsku porodicu i prije nego je na osnovu kompletne dokumentacije izvršena potrebna procjena porodice da odgovori na potrebe djece. U toku adaptacionog perioda konstatuje se da dokumentacija nije kompletna.

12. Institucija je zaprimila žalbu kojom se ukazuje na problem zbrinjavanja djece izvan Republike Srpske.⁴⁶ Imajući u vidu da pravo djeteta i njegov najbolji interes ne mogu biti dovedeni u pitanje zbog nepostojanja odgovarajućih ustanova u Republici Srpskoj za zbrinjavanje djeteta, ali i njihovim zbrinjavanjem izvan Republike Srpske, ne smije biti dovedeno u pitanje ostvarivanje njihovih prava, prije svega u dijelu da izbor oblika alternativne brige ne prati obrazloženje iz kojeg je vidljivo da je ta ustanova u najboljem interesu djeteta i zašto, da će i kako ostvariti pravo na obrazovanje, zdravstvenu zaštitu, kontakt sa roditeljima i porodicom i sl, i posebno, što centri za socijalni rad imaju različit pristup o zakonskim mogućnostima za zbrinjavanjem djece izvan Republike Srpske.

⁴³ Predmet broj: 1189-133-PŽ/16

⁴⁴ Smjernice, tačka 15: Posebna pažnja mora se posvetiti promociji i zaštiti svih ostalih prava koja su posebno važna za situacije djece bez roditeljskog staranja, uključujući među ostalim dostupnost obrazovanja te **zdravstvenih** i drugih osnovnih usluga, pravo na identitet, slobodu vjeroispovijesti ili uvjerenja, jezik i zaštitu imovinskih i prava nasljeđivanja.

⁴⁵ Ove Smjernice primjenjuju se i na smještanje djeteta kod budućih usvojitelja prije konačnog smještaja ili radi probnog smještaja.

⁴⁶ Preporuka Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite broj:1189-133-PŽ/16 od 12.10.2016.godine

Postupajući na jedan od naprijed navedenih načina, na žalost, u pojedinačnim slučajevima propusti su napravljeni po više osnova, centar za socijalni rad nije preduzeo sve potrebne mjere u cilju zaštite prava i interesa djeteta bez roditeljskog staranja, a preduzetim mjerama načinio je propuste u radu na štetu prava djeteta.

Centar za socijalni rad je javna ustanova⁴⁷ i prema zakonu ima i obavezu i odgovornost na preduzimanje svih potrebnih mjera u okviru datih mu ovlaštenja radi zaštite prava i interesa djeteta i ostvarivanja cilja zbog kojeg su mu data javna ovlaštenja.

Centar za socijalni rad, prema Zakonu o socijalnoj zaštiti, rješenje donosi na osnovu sprovedenog postupka, ukupne procjene uslova života i stanja korisnika i njegovog okruženja, sagledavanja mogućnosti svih oblika zbrinjavanja i mišljenja da je odgovarajuće zbrinjavanje najcjelishodniji oblik zaštite i da je najbolji interes djeteta u konkretnoj situaciji.

Strategija za unapređenje socijalne zaštite djece bez roditeljskog staranja sa planom akcije za period 2015-2020⁴⁸ je strateški dokument usmjeren na unapređenje položaja djece, koji zbog vrlo različitih životnih događaja odrastaju van svojih bioloških porodica. Strategija je izraz potrebe za usaglašavanje postojeće zakonske i podzakonske regulative i prakse sa relevantnim dokumentima koji uređuju ovu oblast na međunarodnom nivou, te potrebe za standardizovanjem svih oblika zaštite za djecu bez roditeljskog staranja.

Strategija poseban naglasak stavlja na osnovne principe Konvencije, utvrđujući između ostalog da: Svaka odluka koja se donosi na bilo kojem nivou i tiče se djeteta mora da sadrži rješenje koje je najviše usaglašeno sa razvojnim i drugim potrebama djeteta. **Cilj svake donesene odluke je izabrati rješenje koje najbolje odgovara interesu i dobrobiti djeteta, kako trenutnom, tako i budućem. Za nepoštovanje ovog principa i povredu prava djeteta biće utvrđena odgovornost počinitelaca i preduzete zakonske sankcije.**⁴⁹

Imajući u vidu obavezu države da, pored ostalog, izradi nacionalne ili stručne smjernice koje se nadovezuju na slovo i duh ovih Smjernica⁵⁰ i osigura standardni proces za upućivanje ili prijem djeteta u neki vid alternativnog zbrinjavanja⁵¹ i

zakonom utvrđena ovlaštenja centra za socijalni rad u zaštiti prava i interesa djece bez roditeljskog staranja, te propuste u radu centara za socijalni rad koji dovode do povrede prava djece bez roditeljskog staranja i njihovu zaštitu, te

činjenicu da centri za socijalni rad imaju različit pristup u donošenju tako važnih odluka-zbrinjavanje djece bez roditeljskog staranja, pored naprijed navedenog, i u tome da je različit i pravni osnov u donošenju odluka o zbrinjavanju djeteta⁵²

Ombudsman za djecu, u skladu sa zakonom utvrđenim ovlaštenjima, predlaže Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite preduzimanje potrebnih mjera i aktivnosti radi otklanjanja situacija koje dovode do povrede prava i interesa djece bez roditeljskog staranja, na način da:

⁴⁷ Zakon o socijalnoj zaštiti, član 64: Postupak za ostvarivanje prava iz ovog Zakona vodi se po odredbama zakona koji propisuje upravni postupak, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

⁴⁸ Strategija za unapređenje socijalne zaštite djece bez roditeljskog staranja sa planom akcije za period 2015-2020. godine usvojena je Odlukom Narodne Skupštine broj: 02/1-021-1326/15 od 29.10.2015. godine

⁴⁹ Strategija unapređenja socijalne zaštite djece bez roditeljskog staranja, str. 12.

⁵⁰ Smjernice, tačka 26

⁵¹ Smjernice, tačka 73

⁵² Centar za socijalni rad ████████ rješenje donosi na osnovu člana 64. Zakona o socijalnoj zaštiti i člana 20. Zakona o opštem upravnom postupku, a Centar za socijalni rad ████████ na osnovu člana 13. Porodičnog zakona i člana 190. Zakona o opštem upravnom postupku.

1. Izvrši nadzor u postupanju centara za socijalni rad u zbrinjavanju djece bez roditeljskog staranja u instituciju, provjerom dokumentacije - rješenja na osnovu kojih centar za socijalni rad zbrinjava dijete u domu, iz čijih "obrazloženja" proizilaze naprijed navedeni propusti vezani za procjenu najboljeg interesa djeteta i izbor oblika alternativne brige za djecu, zastupanje djeteta u postupcima zbrinjavanja i postavljanje staraoca, učešće djeteta u postupku i njegovo mišljenje o tome, ostvarivanje prava na obrazovanje, zdravstvenu zaštitu, zbrinjavanje izvan Republike Srpske i sl.
 2. Naloži centrima za socijalni rad da u ostavljenom roku izvrše reviziju svih rješenja o zbrinjavanju djece u instituciju, što pored doma uključuje i druge ustanove u Republici Srpskoj kao i zbrinjavanje djece u ustanovama izvan Republike Srpske, radi otklanjanja naprijed navedenih situacija koje dovode do povrede prava djeteta;
 3. Obaveže centre da obezbijede da nijedno dijete ni u jednom trenutku ne ostane bez podrške i zaštite roditelja ili zakonitih staratelja;
 4. Obaveže centre na obrazloženja rješenja kojim će biti utvrđeno da je smještaj djeteta u ustanovu najbolji interes djeteta i zašto, što uključuje i učešće djeteta u postupku u skladu sa zakonom, na redovnu provjeru i procjenu smještaja djeteta, na ostviranje prava djeteta na kontakte sa roditeljima i trećim licima sa kojima je blisko;
 5. Preispita potrebu i realnu mogućnost da jedno lice bude postavljeno za staraoca 12 ili 13 djece;
 6. Da se obezbijedi dosljedna primjena zakona u postupku stavljanja djeteta pod starateljstvo, a rješenjem o postavljanju staraoca definišu obaveze staraoca i njegova odgovornost za brigu o djetetu, te redovan izvještaj staraoca za brigu o djetetu, koji se ne može svesti na godišnji izvještaj staraoca što je najčešće praksa;
 7. Da obaveže dom na dodatnu aktivnost i angažovanje u dijelu da smještaj djece u ustanovu mora biti u svemu u skladu sa zakonom (dom, između ostalog, mora znati ko je staralac djeteta, da li i pod kojim uslovima dijete ima pravo na kontakte s roditeljima, bliskim srođnicima);
 8. Preduzme potrebne mjere za realizaciju aktivnosti definisanih Strategijom za unapređenje socijalne zaštite djece bez roditeljskog staranja, sa Planom akcije za period 2015-2020, a koje se, između ostalog, odnose i na unapređenje zakonskih rješenja u postupku sprovođenja starateljstva, što zahtijeva izmjene i dopune Porodičnog zakona.
 9. Da u skladu sa Smjernicama izradi stručne smjernice koje će osigurati jednak pristup centara za socijalni rad i zakonit postupak u svim slučajevima izdvajanja djeteta iz porodice i njegovo zbrinjavanje u nekom od oblika alternativne brige; te
- da o preduzetim mjerama obavijesti Ombudsmana za djecu u roku od 60 dana.

S poštovanjem,

Ombudsman za djecu
dr Nada Grahovac

